

Tilbakeblikk på
jordbruksforhandlingene
Hurdalsjøen 27.januar 2013
Harald Milli.

Vanskelige forhold i landbruket på slutten av 1800-tallet

- Import av billig mat presset prisene til bøndene, og fortrengte norsk produksjon
- Krav om tollvern både på industriprodukter og jordbruksprodukter.
- Nødvendig å bygge landet og heve levestandaren for folk flest.
- Norges Bondelag ble stiftet i 1896

Norsk landbruk - ei politisk næring

- Bøndene må skaffe seg forståelse og tillit både i opinionen og politisk
- Politikk skapes nedenfra og oppover
- Politikerne velges av folket
- Viktig å sikre forståelse i alle grupper av befolkningen

Hvorfor er landbruket ei politisk næring?

- Tillagt mange oppgaver
- Mat, sysselsetting, bosetting, kulturlandskap, reiseliv, kulturbærer, identitet, miljø osv.
- Landbruk over hele landet
- Derfor bygger norsk landbruk på politiske vedtak i Stortinget.
- Derfor samhandling mellom næring og regjering i årlige jordbruksforhandlinger

Markedsadgang og markedsregulering

- Viktig å sikre like muligheter for leveranse av produkter og tilgang til markedet, uavhengig av geografisk lokalisering av produksjonen.
- Omsetningsloven av 10.juli 1936
- Formål, gjennom samvirke å fremme omsetningen av visse jordbruksvarer
- Etablert mottaks- og leveringsplikt.

1950 og utover:

- Etter annen verdenskrig ble landbrukspolitikken utformet gjennom utredninger og stortingsmeldinger.
- Det har gitt næringa mulighet for innflytelse og påvirkning ved deltakelse i utredningskomiteer og stortingsbehandling.

Hovedavtalen av 1950

- Inngått mellom Regjeringen og landbruksorganisasjonene
- Stadfester jordbrukets forhandlingsrett med staten
- Regulerer rettigheter og plikter mellom partene
- Særnorsk modell. Gir jordbruket en unik mulighet til å utvikle næringa sammen med myndighetere
- Landbruk debatteres i media og i Stortinget hver vår

Den norske modellen

- Landbrukspolitikken bygger institusjonelt på at Stortinget fastsetter målsettingen for landbruket og som hovedlinjene for landbrukspolitikken skal føres etter
- Stortinget har deligert utformingen av de konkrete tiltak for å nå målsettingen til avtalepartene, slik det er regulert i Hovedavtalen av 1950.

Landbruksrådsavtalen av 1950

- Avtale inngått mellom Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag på den ene sida og samvirkeorganisasjonene på den andre.
- Jordbruket har gjennom inngått avtale forpliktet seg til å sørge for at avtalen blir fulgt opp
- Samvirket har påtatt seg ansvaret for å ta ut de priser på produktene som avtalepartene har framforhandlet

Historisk skifte i landbrukspolitikken

- 1974
- Brudd i jordbruksforhandlingen
- Matkomferanse i Roma
- Landbruksminister Treholt – spis med grøt
- Øksneskomiteens innstilling
- 1974/75
- Oljekrise – kjøreforbud i helgene
- Kongen tok trikken til Sognsvann
- 7. oktober 1975 brev fra Norges Bondelag til Stortingets presidentskap

Nye prioriteringer.....

- 1975
- 21. Oktober nytt brev fra Bondelaget til Stortinget – krever en bindende tempoplan for gjennomføring av inntektsmålsettingen for jorbruket.
- Inntektsmålsettingen skal være oppfylt i 1980

Nye prioriteringer.....

- Natta mellom 1. Og 2. Desember 1975 vedtok Stortinget at inntektsmålsettingen, skulle være oppfylt i løpet av 3 avtaleperioder
- Modellbuk utvikles
- Levekårsfordeler skal trekkes inn i sammenligningen med industriarbeiderlønn
- Betydelig inntektsopptrapping skjedde

Resultatene kommer

- Retningslinjer for bruksutbygging
- Betydelig investeringslyst i jordbruket
- Optimisme i næringa
- Produksjonen økte i tråd med politiske mål og ønsker
- Inntektsmålet ble erklært nådd i 1982

Nye politiske føringer

- 1993
- St.prp nr 8 ”Landbruk i Utvikling
- Inntektsmålet enderet fra inntektsnivå til inntektsutvikling
- 1994 – GATT- avtale
- 1994 – EU-avstemming
- 1995 – omlegging av importvernet

•

1990 – tallet – omlegging av landbrukspolitikken

- På hele 1970-tallet og til regjeringsskifte i 1986, hadde det vært bred politisk enighet om landbrukspolitikken.
- Siste halvdel av 1980-tallet og mot slutten av 1990-tallet ble landbruspolitikken lagt om.
- Inntektsmålet var endret fra nivåsammenligning til inntektsutvikling.
- Kornprisene ble vesenlig redusert og delvis kompensert med arealtilskudd
- Pristilskuddene ble lagt om til mer produksjonsnøytrale tilskudd
- Mange konflikter mellom nærings- og regjeringen

Ny landbruksmelding 1999

- Sentrumsregjeringen Krf, V og Sp la fram ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken 17.desember 1999
- Regjeringsskifte i mars 2000
- Stoltenberg 1 refremmet meldinga uendret, behandlet i Stortinget mai 2000
- Skatt inn som inntektpolitisk virkeniddel, det såkalte pris skattegrepet.
- Mer presis inntektsformulering
- Meldinga la det politiske grunnlag for landbrukspolitikken fram til 2012 .

Ny landbruksmelding i 2011”Velkommen til bords”

- Ambisiøse mål for økt matproduksjon i Norge
- Selvforsyningsgraden skal opprettholdes på dagens nivå
- Med en befolkningsvekst på 20 % de neste 20 åra, må matproduksjon øke tilsvarende.
- Melding er ambisiøs, men lite konkret på tiltak og virkemidler

Samme melding- forskjellige regjeringer

- I perioder har forskjellige regjeringer forholdt seg til samme stortingsmelding
- Innholdet i den løpende landbrukspolitikk har vekslet
- Regjeringserklæringen avgjørende
- Stortingsmeldinger gir rom for tolkninger.

